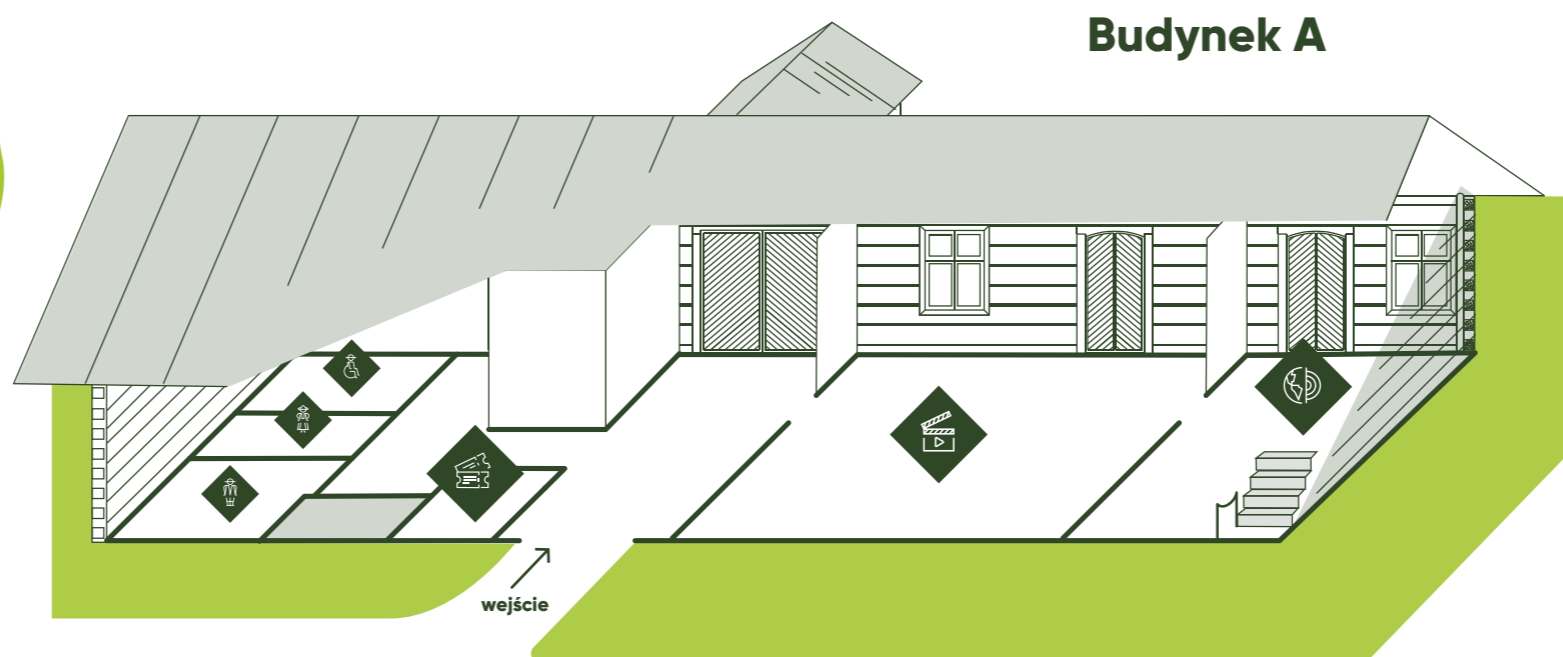

Drugi budynek jest repliką tzw. służbówki z Zadniego Gronia nad Czarną Wiselką, gdzie w 1906 roku wzniesiono modrzewiowy zameczek myśliwski dla pary arcyksiężnej Izabeli i Fryderyka Habsburgów. Oboje byli zapalonymi myśliwymi, a w Wiśle polowali głównie na głuszce. Ponieważ towarzyszący parze arcyksiężnej arystokratyczni goście nie mieścili się w istniejących gajówkach ani w pałacyku na Przystopie, postanowiono wznieść nowy zameczek. Obok niego stanęły dwie oficyny: dla służby i gospodarcza. Zameczek spłonął w nocy z 23 na 24 grudnia 1927 roku w trakcie prac remontowych, które miały przygotować go dla prezydenta RP Ignacego Mościckiego. Dla głowy odrodzonego państwa polskiego wzniesiono nowy, murowany zamek (na miejscu spalonego stanął tzw. zamek dolny dla oficerów i floty samochodów), a ocalała oficyna była mieszkaniami dla robotników, a później personelu pomocniczego zamku. Także ona prezentuje styl alpejski objawiający się tu szerokimi, naczółkowymi dachami (pierwotnie krytymi gontem), podłużnym korpusem flankowanym dwoma ryzalitami i profilowanymi obramieniami okien. Budynek służbówki rozebrano podczas remontu zamku na początku XXI wieku, niestety przez kilkanaście lat nie udało się go złożyć. Ocalałe fragmenty zostały wykorzystane podczas wznoszenia repliki w 2023 roku i można je zobaczyć wewnątrz.

Oba budynki tworzące Habsburską osadę gospodarczą „U początków Wisły” powstały pierwotnie w czasach panowania Habsburgów. Pierwszy (wejściowy) to autentyczna masztal (stajnia dla koni i krów), wzniesiona w drugiej połowie XIX wieku na Wątrobnym – przysiółku (osiedlu) położonym na stokach Baraniej Góry nad doliną Białej Wiselki. Nawet ten gospodarczy budynek prezentuje styl alpejski (szwajcarski) spopularyzowany wtedy w całej Europie, zwłaszcza w uzdrowiskach. Wskazują na to ozdobne oszalowanie deskami na nakładkę, balkon z elementami snycerki i profilowane obramienia okien. Pierwotnie dach nakryty był szyndziolami czyli gontem (deseczkami z wcięciem z jednej strony i układanymi jedna w drugiej). Masztal stała obok nieistniejącej dziś gajówki arcyksiężęcej, podobnej do Domu inżyniera w Kwartyrach. Konie zapewne nie były przeznaczone do pracy w lesie, tylko pod wierzch do jazdy tzw. rajsztakami (płajami) czyli ścieżkami leśnymi, które prowadzone były poziomicami.

Dzieje Księstwa Cieszyńskiego

W budynku wejściowym ekspozycja poświęcona została dziejom ziemi zwanej księstwem cieszyńskim, Śląskiem Austriackim, a w końcu Śląskiem Cieszyńskim. Za drzwiami na ekranie można zapoznać się z planem osady, usytuować ją na mapie Wisły i uzyskać informacje ważne dla zwiedzających, a także zobaczyć sprzęty służące do obróbki wełny. W pierwszej sali ekspozycję związaną z historią księstwa, ilustruje krótki film. Zmieniające się na przestrzeni czasu wyobrażenia o Śląsku przedstawiają dawne mapy, które uzmysławiają, jak zmieniało się postrzeganie tego terenu przez kartografów.

Geologia

W drugiej sali, poświęconej geologii, można dotknąć pradziejów Śląska Cieszyńskiego: skał i minerałów występujących na tym terenie czy przeanalizować najstarszą polską mapę geologiczną oraz wynikającą z budowy geologicznej mapę administracyjno-gospodarczą Komory Cieszyńskiej. Habsburgowie zarządzali nie tylko zasobami leśnymi, ale pierwszymi hutami i kopalniami rudy żelaza, węgla i innych surowców. Dzięki multimediom można zaplanować swoje wycieczki tematyczne zwiedzając szlaki tj.: geologiczny, reformacji, Habsburgów czy ścieżki przyrodnicze.

Kuchnia i zielarstwo

W drugim budynku zaraz za wejściem znajdziemy się w kuchni zielarki, gdzie można zobaczyć, dotknąć i powąchać różnego rodzaju ziół. Dawne sprzęty gospodarstwa domowego uświadamiają, że życie kobiety w czasach Habsburgów nie było łatwe, ale naznaczone ciężką, codzienną pracą.

Gwara i legendy

Kolejne pomieszczenie to zabawy dla dzieci i dorosłych związane z gwarą wiślańską oraz podaniami i legendami z Wisły.

Źródła rzeki Wisły

W sali źródeł Wisły można zobaczyć jak wyglądał kiedyś i jak wygląda dziś obszar źródłiskowy rzeki. Przy pomocy lupy na mapie księstwa cieszyńskiego osoby zainteresowane odnajdą trzy źródła rzeki i szczyt Baraniej Góry. Wierzchołek, z którego początek bierze najdłuższa rzeka Polski chętni mogą ułożyć z puzzli.

Beskidzkie lasy

Ekspozycję w sali leśnej poświęcono pracy w dawnej puszczy karpackiej, z której walorami przyrodniczymi zapoznaje krótki film. Beskidzkie lasy zostały przez Habsburgów wykorzystane gospodarczo, a ich struktura i skład zmienione. Gatunki drzew, pracę w lesie i wypalanie węgla drzewnego w mielerzach można tu zobaczyć na własne oczy. Pracy zwierząt i ludzi towarzyszą dawne sprzęty wykorzystywane przez gajowych (leśników).

W pomieszczeniu przejściowym wyeksponowane zostały efekty prac wykonanych za czasów Habsburgów przy regulacji górskich potoków. Na zdjęciach Pawła Cieślara pięknie prezentują się zaporki przeciwrumowiskowe, zapobiegające niszczeniu dolinek przez wodny żywioł.

Warsztat góralski

W warsztacie góralskim znajdują się narzędzia rolnicze i służące do obróbki drewna. Stół stolarski, różnego rodzaju piły, świdry i inne sprzęty były niezbędne w pracy górali, którzy z drewna budowali domy, wyrabiali narzędzia, naczynia i sprzęty domowe. Dawne budownictwo drewniane prawie całkowicie zaniknęło, ale można je zobaczyć w ujęciu artysty. Bogusław Heczko jest autorem grafik dopełniających tę część ekspozycji.

Dzieje wiślańskiej gospodarki

W kolejnej sali projekcyjnej obejrzenie krótkiego filmu o wiślańskiej gospodarce i zajęciach górali wprowadza w XIX-wieczne dzieje Wisły, kiedy zaczęli do niej przyjeżdżać pierwsi goście: odkrywcy, letnicy, w końcu turyści. Góralska wieś dotąd żyjąca głównie z wypasu owiec, pracy w lesie i ubogiego rolnictwa rozwijała się powoli

w modne miejsce wypoczynku. Pierwszymi zacytowanymi gośćmi była para arcyksiężęca inwestująca w pałacyki myśliwskie i gajówki. Styl alpejski miał wpływ nie tylko na budynki zarządu lasów, ale także na prywatne budownictwo letniskowe.

Letnisko Wisła

W dalszych pomieszczeniach można prześledzić rozwój architektury drewnianej od skromnych chałup, przez gajówki, wille letniskowe po schroniska turystyczne. Ówczesni turyści znacznie różnili się od współczesnych, co świetnie obrazują archiwalne zdjęcia rodziny Bursche z Warszawy.

Turystyka

Ostatnia sala ekspozycji została poświęcona wypoczynkowi i turystyce, którą rozwijała początkowo niemiecka organizacja Beskidverein, a następnie Polskie Towarzystwo Tatrzańskie „Beskid Śląski”. Można się tu zapoznać z pierwszymi opisami źródeł Wisły z XIX-wiecznych czasopism, przewodnikami turystycznymi czy folderami reklamującymi letnisko w Wiśle. To także początki turystyki rowerowej, narciarskiej oraz sportów zimowych. Na ekranie znajduje się mapa nowego szlaku biegnącego śladami drewna, żelaza i ludzi przez wschodnią, polską i czeską, część Śląska Cieszyńskiego. Warto udać się na tę wycieczkę i zobaczyć dziedzictwo przyrodnicze, przemysłowe i kulturowe Beskidu Śląskiego.

